
Woorden

Column

Auteur: Harry Paus

Kinderen leren woorden met grote gretigheid. De allochtone kleuters uit het artikel van Kris Van den Branden kennen allen het woord ‘plasticine’. Mijn kleindochter Lianne van zeven kent het woord ‘Zevenheuvelenloop’ en ze kan het ook lezen. Ze kan zelfs vertellen welke tijd haar moeder wil neerzetten bij die wedstrijd, en toen mijn oudste kleinzoon Koen zeven werd, kreeg hij een bordspel dat ik nooit heb kunnen begrijpen. Hij speelde fanatiek met vriendjes, en sprak over piraten en forten, over grondstoffen en kolonisten. Heel veel woorden leren kinderen, zonder moeite, zonder onderwijs, als ze er toevallig tegenaan lopen.

Kinderen bouwen aan hun persoonlijke woordenschat en meestal gaat het goed, soms gaat er wat fout. Ik kan me herinneren dat ik in de zesde klas, net elf geworden, opeens het woord ‘vastberaden’ zag staan. Ik had in alle boeken van Arendsoog consequent ‘vastgebraden’ gelezen, wat natuurlijk een veel plastischer woord is.

Van vermoeidheid was bij deze geharde mannen geen spoor te bekennen. Vastberaden zetten ze hun tocht voort, om, als het mogelijk was, deze bende voorgoed op te ruimen.

Witte Veder gaf thans de weg aan. Na enkele uren stak hij de hand op en allen hielden hun paard in. “Hier afstijgen. Zij anders horen!”

(J. Nowee (1950). Arendsoog. Den Bosch: Malmberg)

Wat zou ik gedaan hebben, als mijn moeder zou verzuchten: “Harry, ruim die bende nou eens op, en nu voorgoed!” Ik denk dat ik zonder tekenen van vermoeidheid mijn tocht had voortgezet, te paard natuurlijk. Vastgebraden!

Woorden leren kinderen ook in het onderwijs. Vaak op dezelfde manier als in het gewone leven, per ongeluk, maar vaak ook door leerkrachten gestuurd. Meestal gaat dat goed. We hebben er mooie procedures voor ontwikkeld die kinderen helpen om nieuwe woorden te leren, ze leren vormen en betekenissen, ze leren ze begrijpen en gebruiken. We plannen dat onderwijs zorgvuldig in stappen, halen voorkennis op, reiken betekenissen aan, herhalen, herhalen, controleren, maar... soms gaat het fout.

Het gaat fout als we kinderen zien als lege hulsjes waar we cultuur, tafels, gedragsregels, kennis kunnen ingieten, in de vorm van concepten, van woorden. Het gaat fout als we vergeten dat het de kinderen zelf zijn die betekenissen aan woordvormen toekennen. Het gaat fout als we vergeten te kijken naar het leren van de allochtone kleuters hierboven, van Lianne, van Koen, van Harry van heel vroeger. Het gaat fout als we te veel bezig willen met gieten.